

KUR'ÂN-I KERÎM'İN ANLAŞILMASINDA MEÂL ETKİNLİKLERİNİN FONKSİYONU (Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği)

Mustafa KARA¹

Atıf/©: Kara, Mustafa (2016). Kur'ân-ı Kerîm'in Anlaşılmasında Meâl Etkinliklerinin Fonksiyonu (Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği), Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 9, Sayı 1, Haziran 2016, ss. 319-336

Özet: Bu çalışmada, "Kur'ân-ı Kerîm'in Anlaşılmasında Meâl Etkinliklerinin Fonksiyonu" konusu işlenmektedir. Bu bağlamda İlahiyat Fakültesi eğitiminde büyük bir eksiklik olarak müşahade edilen Kur'ân'ın anlaşılması sorununa çözüm üretebilme adına 2011-2012 Bahar yarıyılından itibaren, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerine yönelik olarak başlatılan Kur'ân-ı Kerîm meâlinin etkileşimli bir şekilde yazılması ve mütalaa edilmesi çalışması, 6 dönemdir uygulanmaktadır. Çalışma kapsamında, İlahiyat Programı ve İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin meâl etkinliklerinden önce ve sonra edindikleri kazanımları tespit etmeye yönelik "Kur'ân-ı Kerîm Meâli Etkinlikleri Tutum Ölçeği" geliştirilmiştir. Araştırma çerçevesinde, Kur'ân-ı Kerîm'in Arapça metnini ve meâlini okuma, herhangi bir tefsirin tamamını okuma, meâl etkinliklerini öğretici bulup bulmama, meâl etkinliklerinden önceki Kur'ân'a vukufiyet ile sonrası arasında fark olup olmama ve meâl etkinliklerinin öğrencinin hayatında meydana getirdiği olumlu-olumsuz değişiklikler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda geliştirilen ölçeğin, öğrencilerin Kur'ân muhtevasına vukufiyetlerinin değerlendirilmesinde ders öğretmenlerine veri sunduğu, tefsir grubu derslerin işleniş sürecine öğrencileri dâhil ederek sorumluluk almalarına destek olduğu ve İlahiyat Fakültesi ders hedeflerinin gerçekleşmesine doğrudan katkı sağladığı tespit edilmiştir. Elde edilen veriler ışığında meâl etkinliklerinin öğrencilerin Kur'ân'a vukufiyetlerini artırdığı, bireysel yaşantılarına katkı sağladığı, Kur'ân meâlinin baştan sona okunup yazılmasına vesile olduğu görülmüştür. Ayrıca öğrenciler, meâl etkinliklerini yorucu bulsalar da tefsir grubu dersler için gerekli; hatta meâl okuma alanının genişletilerek tefsirle birlikte yapılmasının daha öğretici olduğunu tecrübe etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Tefsir, Meâl etkinlikleri.

Makale Geliş Tarihi: 20.01.2016/ Makale Kabul Tarihi: 29.04.2016

¹ Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, e-posta: mustafakara@omu.edu.tr

The Function of Meaning Activities for Understanding of The Holy Quran (The Sample of Ondokuz Mayıs University Faculty of Theology)

Citation/©: Kara, Mustafa (2016). *The Function of Meaning Activities for Understanding of The Holy Quran (The Sample of Ondokuz Mayıs University Faculty of Theology)*, Hitit University Journal of Social Sciences Institute, Year 9, Issue 1, June 2016, pp. 319-336

Abstarct: *In this research, the issue of the function of meaning activities for understanding of the Holy Quran is discussed. In this regard, the practice about scrutinising and writing down the meaning of Quran in an interactive way is carried out for students in the faculty of theology for six semesters as from 2011-2012 spring term in order to find a solution about the problem of understanding the Ouran which is observed as a great lack. "The Quran meaning activities attitude scale" was developed in accordance with opinions of students in department of theology and primary school religious culture and moral knowledge for determining functions that were obtained after meaning activities and before the these mentioned activities by students within the context of practice. We have tried to reveal that the reading arabic text and the meaning of the holy Quran, the whole of any interpretation, finding the meaning activities useful ,namely, educational, whether a difference about penetration of Quran before and after meaning activities or not and positive and negative changes that bring about in their lives by means of these mentioned activities within the frame of search. It has been determined that the attitude scale which was developed within the context of search has presented data for evaluating students about penetration of Quran by educators, encouraged students in the meaning group to take responsibility by means of including them to the processing course and directly contributed to accomplishing the lesson plan objectives in the faculty of theology. In consideration of obtained datas, we have seen that the meaning activities increase penetration of students, contribute to their indiviual lives and make students to read the meaning of Quran cover to cover and write it down. Moreover, the meaning activities are necessary for students in the meaning group although they think that the meaning activities are tiring, and even they have experienced that reading meaning of Quran with the its interpretation by making this reading practice spread out is more educational.*

Keywords: *Quran, Interpretation, The meaning activities.*

I. GİRİŞ

Bilindiği üzere Kur'an-ı Kerim, hayat sahibi insanlar tarafından okunsun, anlaşılsın ve hayata aktarılsın diye indirilmiş ilâhî bir mesajdır (Yâsîn 36/69-70). Hz. Peygamber (s) de bu mesajın nasıl okunması, anlaşılması ve hayata

aktarılması gerektiğini insanlara öğreten en güzel örnektir (Ahzâb 33/21). Bu noktada Kur'ân, ancak onu okuyup anlayan ve evrensel ilkelerini hayata aktarma gayretinde olan bireye rehberlik eder; Kur'ân'ın rehberlik ettiği insan da olumlu ve başarılı bir hayat yaşar.

“Türkiye’de Kur’ân-ı Kerîm’in insanlar tarafından hangi oranda okunup anlaşıldığı ve içerdiği emir ve yasaklara riayet edildiği” sorusu, sürekli gündemde olmuştur. Zaman zaman Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’ndeki tefsir grubu derslerimiz esnasında öğrencilere yönelttiğimiz, “Kur’ân’ı Kerîm’in Arapça metnini/Türkçe meâlini/tefsirini baştan sona okuyanlar kimlerdir?” şeklindeki sorulara aldığımız yanıtlar, Kur’ân’ın okunma, anlaşılma ve ilkelerinin hayata aktarılma oranlarının yeterlilik ifade etmediğini ortaya koymuştur. Nitekim 2014 yılında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından “Türkiye’de Dini Hayat Araştırması” (DİB, 2014) adıyla yayınlanan çalışmanın sonuçları da İlahiyat Fakültesi öğrencileri özelindeki bu tablonun adeta toplumsal yansıması mahiyetindedir. Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; ülkemizde Kur’ân-ı Kerîm’in Arapça metnini okumayı bilenlerin oranı % 41,9; bilmeyenlerin oranı % 57’dir; % 1,1’lik kesim ise bu soruyu cevapsız bırakmıştır (DİB, 2014: 87). Aynı araştırmaya göre, ülkemizdeki insanların % 24,9’u yılda birkaç kez, % 16,9’u ayda bir, % 10,1’i de haftada bir Kur’ân’ı Türkçe tercümesinden okumaktadır. % 34,3’lük kesim ise, Kur’ân’ın Türkçe tercümesini hiçbir zaman okumamıştır (DİB, 2014: 94). Bu veriler, Kur’ân-ı Kerîm’in günümüz insanı tarafından yeteri kadar okunup anlaşılmadığını göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Biz, 2011-12 Bahar yarıyılından itibaren Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde Tefsir grubu derslerde öğrencilerimize yönelik, Kur’ân-ı Kerîm meâline ilişkin bir dizi etkinlik başlattık. Bu kapsamda Kur’ân’ın herhangi bir Türkçe meâlini baştan sona yazmalarını kendilerine önerdik. Söz konusu dersler İlahiyat Fakültesi müfredatının ilk üç yılında yer aldığı için, toplam altı yarıyıldan tamamlanan bu etkinliğin temel amacı, mezun olduklarında İslâm dinini anlatmakla -resmen- mükellef olacak meslek adaylarına Kur’ân’ın muhtevasına vakıf olmaları için onun meâlini baştan sona okutmak ve engin mana dünyası ile tanıştırmaktır. Ayrıca bu etkinlik kapsamında öğrencilere farklı mütercimler tarafından kaleme alınan meâllerin yanı sıra zengin tefsir külliyyatından da istifade etmeleri salık verilmektedir. Söz konusu çalışmayı her öğrenci bizzat kendi el yazısı ile tamamlamakta; bilgisayar ortamında yazılanlar kabul edilmemektedir. Etkinliği tamamlayan öğrencilere önemli oranda puan desteği sağlayan söz konusu faaliyet, ilgililer tarafından da titizlikle desteklenmektedir.

Hemen ifade edelim ki, herhangi bir meâli okumak, Kur'an-ı Kerim'i istenilen düzeyde anlamak için yeterli değildir. Zira meâl, Kur'an'ın kendisi değil, mütercimim Kur'an'dan anladıklarıdır. Ayrıca Kur'an, hiçbir dile hakkıyla tercüme edilemez (Çantay, 1985: 5) ve hiçbir tercüme de asıl metnin aynısı değildir (Cerrahoğlu,1997: 220). Bu çerçevede tercüme, "bir sözün manasını başka bir dilde dengi bir tabirle ifade etmektir" (Yazır, 1935: 9). Demek ki tercüme asıl metnin aynısı değil, sadece mütercimim metinden anladıklarıdır. Zaten bu özel durumu nedeniyle, Kur'an'ı orijinal metnine sadık kalarak aslına uygun biçimde -biraz noksanıyla- ifade etmeye Kur'an tercümesi denilmekten kaçınılmış, bunun yerine *meâl* kelimesi tercih edilmiştir (Cerrahoğlu,1997: 220; Kırcı ve diğ., 1997: 478).

Öte yandan Kur'an'ın anlaşılmasında sebep-i nüzûl, muhkem-müteşâbih, nâsih-mensûh, mücmel-mübeyyen, vücûh-nezâir gibi ilimlerin bilinmesi zorunlu olduğundan tefsirlerin bu kapsamdaki önemi yadsınamaz. Bu önemine istinaden biz, Kur'an-ı Kerim meâli etkinliklerini –sadece- öğrencinin Kur'an'la tanışmasına açılan ve kontrolü mümkün olan en yakın kapı olarak değerlendirmekteyiz. Yine ilâhî mesajın okunup anlaşılması ve hayata aktarılması adına son derece faydalı bulduğumuz bu uygulamayı, bir ölçek çalışmasıyla bilimsel zemine taşımamızın bu alanda bir örneklik teşkil edeceğine, yeni ve farklı çalışmalara zemin hazırlayacağına inanmaktayız.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı; Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin "Kur'an-ı Kerim Meâli Etkinlikleri" hakkındaki görüşlerini değerlendirmektir. Ayrıca eğitim ortamında uygulanmış olan meâl yazma ve okuma görevlendirmelerine ilişkin öğrenci tutumlarını ortaya koyarak, bundan sonraki süreçte tefsir grubu derslerin işlenişi bağlamında bir yöntem geliştirilmesi de hedeflenmektedir.

III. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada, üniversite öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim meali yazma etkinliklerine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlandığından, nicel araştırma yöntemlerinden betimsel araştırma modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar, geçmişte ya da şu anda var olan durumu ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırma türüdür (Ekiz, 2007).

IV. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu, 2014-2015 eğitim öğretim yılı Bahar dönemi sonunda, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat Programı

ve İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Eğitimi Bölümü'nde öğrenim gören birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta okumakta olan toplam 229 öğrencidir. Bu öğrenciler, araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Öğrencilere araştırmaya katılma ve ölçek maddelerini cevaplamada herhangi bir etkide bulunulmamıştır. Çalışma grubunda yer alan İlahiyat Programı ve İDKAB Eğitimi Bölümü örneklem grubu ile ilgili genel özellikler Tablo 1'de gösterilmiştir. 2014 yılında İDKAB Eğitimi Bölümü'ne öğrenci alımı durdurulduğundan, sözü edilen bölümün 1. sınıf öğrencilerine anket uygulama imkânı olmamıştır.

Tablo 1: Çalışma Grubunun Genel Özellikleri

Bölüm	N	Sınıf				Toplam	Öğrenim Türü		Cinsiyet		Mezun Olunan Lise ¹				
		1	2	3	4		I	II	E	K	GL	AL	AÖL	IHL/AİHL	DL
İlahiyat Programı	N	28	30	36	27	121	56	65	47	74	7	7	0	100	6
	%	23,1	24,8	29,8	22,3	100	46,3	53,7	38,8	61,2	5,8	5,8	0	83,3	5
İDKAB Eğitimi Bölümü	N	-	40	44	24	108	64	44	39	68	22	24	8	49	4
	%	-	37	40,7	22,2	100	59,3	40,7	36,4	63	20,1	29,6	7,4	45,4	3,7
Toplam		28	70	80	51	229	120	109	86	142	29	31	8	149	10

Ölçek geliştirme çalışmalarında örneklem sayısı 0-100-düşük, 101-200-ortalama, 201-300-iyi, 301-500-çok iyi ve 501-1000 ve üstü ideal bir büyüklük olarak görülmekle birlikte (Comrey ve Lee, 1992, akt: Nuhoglu, 2008), faktör analizi uygulanabilecek ölçekler için madde sayısının en az 5 katı (Bryman ve Cramer, 2001; akt., Tavşancıl, 2002) veya 10 katı (Nunnally 1978; akt. Yiğit, Bütüner ve Dertlioğlu, 2008: 43) büyüklüğünde olmasını yeterli görenler de vardır. Araştırmamızda örneklem sayısı madde sayısının 10 katından daha fazladır (Madde sayısı: 12, N: 229). Buna göre araştırmada örneklem sayısının iyi düzeyde olduğu söylenebilir.

V. ÖLÇEK GELİŞTİRME

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat Programı ve İDKAB Eğitimi Bölümü öğrencilerinin Kur'an-ı Kerim meâli okuma ve yazma ile ilgili tutumlarını belirlemeye yönelik olarak "Kur'an-ı Kerim Meâli Etkinlikleri Tutum Ölçeği" geliştirilmiştir.

Söz konusu amaç doğrultusunda, İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin meâl etkinliklerinden önce ve sonra edindikleri kazanımları tespit etmeye yönelik hazırlanan veri aracında; Kur'an-ı Kerim'in Arapça metnini ve meâlini okuma, herhangi bir tefsirin tamamını okuma, meâl yazma etkinliğini öğretici bulup bulmama, meâl yazma etkinliğinden önceki Kur'an'a vukufiyet ile sonrası arasında fark olup olmama, meâl yazma etkinliğinin öğrencinin hayatında meydana getirdiği olumlu-olumsuz değişiklikler, bu etkinliklerin yorucu bir iş olup olmaması, etkinlikler hakkında öğrencilerin olumlu-olumsuz kanaatleri ve Kur'an'ın muhtevasını öğrenmeye yönelik öğrencilerin teklif ettiği yöntemler hakkında maddeler hazırlanmıştır.

"Ölçek geliştirme", ilk olarak maddelerin hazırlanması ile başlayan, daha sonra geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarıyla devam eden kapsamlı bir süreçtir. Araştırma, "Kur'an-ı Kerim Meâli Etkinlikleri"ne ilişkin öğrenci kanaatlerinin ortaya konulması amacı ile betimsel tarama modelinde tasarlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek 2008: 72). Söz konusu çalışmanın, Kur'an'ın muhteva ve anlam bilgisine vukufiyet, Kur'an'da işlenen herhangi bir konuyu bütüncül bakış açısıyla analiz etme, dinî meseleleri Kur'an bağlamında ele alma, âyetleri güncel bir bakış açısıyla yorumlama ve bunu usûl edinme, İslâm dini adına aktarılacak bilgilerin Kur'an'a dayanmasından kaynaklanan özgüvenle meslek hayatlarını icra etme hususlarında öğrencilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda öğrencilerin "Kur'an-ı Kerim Meâli Etkinlikleri"ne dair bireysel algı veya perspektiflerinin ortaya çıkarılması ve yorumlanması amaçlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 72).

Araştırmacı tarafından hazırlanan "Kur'an-ı Kerim Meâli Etkinlikleri Tutum Ölçeği" ölçme aracı beşli likert yapısında oluşturularak meâl etkinliklerine ilişkin öğrenci tutumları ile bu çalışma sonrasında elde edilen kazanımların betimlenmesi açısından 20 madde olarak tasarlanmıştır. Ölçme aracı 2 alan, 1 İDKAB Eğitimi ve 1 de ölçme ve değerlendirme uzmanı öğretim elemanının görüşleri doğrultusunda 12 maddeye düşürülmüştür.

Ölçek, Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Programı ve İDKAB Eğitimi Bölümü'nde öğrenim gören 229 öğrenciye 2014-2015 eğitim-öğretim yılı Bahar dönemi sonunda uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğinde maddeler arasından aynı niteliği ölçenleri gruplamayı amaçlayan açımlayıcı faktör analizi (Büyüköztürk, 2007: 126) yapılarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Sphericity (BS), madde toplam korelasyonu ve madde ayırt edicilik analizleri uygulanmıştır. Bu aşamalardan sonra çıkarılması gereken bazı maddelerin ayıklanması ile 12 madde olarak belirlenen ölçeğe son şekli verilmiştir.

VI. VERİ TOPLAMA ARACININ GELİŞTİRİLMESİ

Araştırmada veriler örneklemden alınan anketlerle elde edilmiştir. Anket, deneklerin görüşlerinin yazılı olarak alındığı bir veri toplama tekniğidir (Arseven 1994: 109). Araştırmada, deneklerin görüş ve düşüncelerini belirlemek için araştırmacı tarafından hazırlanan likert ölçeği kullanılmıştır.

Araştırma grubundan toplanan verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) "Örneklem Oluşturma Uygunluğu Ölçümü" ve Bartlett's Sphericity (BS) Testi sonucunda oluşan analizlere bakılmalıdır. Faktör oluşturabilmek için KMO'nun .60'dan yüksek çıkması, BS anlamlılık değerinin 0.05'ten küçük olması beklenir (Büyükoztürk, 2009:126; Akgül ve Çevik, 2003: 104).

Ölçeğin geçerliğine ilişkin yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen KMO değeri ve faktörlerin açıkladıkları varyansa ilişkin bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Kur'an-ı Kerim Meâli Etkinlikleri Tutum Ölçeği'nin Geçerliliğine Dair Faktör Analizi

KMO Testi Sonuçları		Faktörlerin Varyansları				
KMO	,783	Cronbach Alpha	Faktörler	Maddeler	Açıkladığı varyans (%)	
Ki Kare	990,883	,909	Meâl Yazmaya Karşı Tutum	1-2-3-5-6-7-9	30,918	30,918
Df	91	,807	Meâl Okumaya Karşı Tutum	4-8-10-12-11	15,819	46,737
p	,000	,757				

Tablo 2'de görüldüğü üzere verilerin faktör analizi için uygunluğunu tespit etmek amacı ile yapılan Kaiser-Meyer-Olkin ve Bartlett's Sphericity Testi sonucunda KMO değerinin ,783 çıkması, üzerinde çalışılan örneklem büyüklüğünün yeterli ve verilerin faktör analizi için iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. Ayrıca BS testi sonucunun [Ki Kare 990,883; p<.05] ve anlamlılık değerinin 0.000 çıkması, elde edilen bu verilerin faktör analizine uygunluğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

VII. MADDE ANALİZLERİ

Tablo 2'ye göre 1. faktör 7 madde ile toplam varyansın % 30,918'ini, 2. faktör 5 madde ile % 15,819'unu açıklamaktadır. Açıklanan toplam varyans % 46,737'dir.

Yapılan analizler sonucunda "Kur'an-ı Kerim Meâli Etkinlikleri Tutum Ölçeği"nin iki faktörlü çıktığı, bu durumun ölçeğin hazırlanmasında dikkate

alınan meâlin yazılması ve okunması beklentilerini yansıttığı söylenebilir. Buna göre her bir faktör altında görülen maddeler içerik bakımından incelendiğinde, birinci faktör “Meâl Yazmaya Karşı Tutum”, ikinci faktör “Meâl Okumaya Karşı Tutum” şeklinde adlandırılmıştır.

Tablo 3: Faktör Analizi Sonuçları, Madde Toplam Ölçek Korelasyonları

Mad. No	Maddeler	Component	
		1	2
1	Tefsir grubu dersler bağlamında Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliğini öğretici buluyorum.	,847	
2	Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliğinden önceki Kur'an'a vukufiyetim ile sonrası arasında olumlu yönde fark vardır.	,786	
3	Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliği hayatımda olumlu değişiklikler meydana getirdi.	,767	
5	Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliği hayatımda olumsuz değişiklikler meydana getirdi.	,743	
6	Kur'an-ı Kerim'in meâlini yazmayı başkalarına tavsiye ederim.	,734	
7	Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliğini gereksiz buluyorum.	,692	
9	Kur'an-ı Kerim'in muhtevasını öğrenmede meâl yazmak, okumaktan daha öğreticidir.	,568	
4	Kur'an-ı Kerim'in tefsirini okumayı başkalarına tavsiye ederim.		,724
8	Kur'an-ı Kerim'in muhtevasını anlamak için sadece meâl okumak yeterli değildir; meâlin yanında tefsirini de okumak gerekir.		,649
10	Kur'an-ı Kerim'in meâlini okumayı başkalarına tavsiye ederim.		,556
12	Kur'an-ı Kerim'i anlamada âyetin Arapça metnini okuduktan sonra aynı âyetin anlamını okumak, metni okumadan sadece meâli okumaktan daha etkilidir.		,418
11	Bu çalışma olmasaydı da Kur'an-ı Kerim'in meâlini baştan sona okurdum.		,481

Ölçeğin birinci faktörünü oluşturan “Meâl Yazmaya Karşı Tutum” alt boyutuna yönelik yapılan faktör ve güvenilirlik analizi sonucunda, 7 maddeden oluşan bu boyutun, KMO değeri ,894, açıkladığı varyans % 54,564 ve Cronbach Alpha güvenilirlik değeri ,909 olarak bulunmuştur.

Ölçeğin ikinci faktörünü oluşturan “Meâl Okumaya Karşı Tutum” alt boyutuna yönelik yapılan faktör ve güvenilirlik analizi sonucunda, 5 maddeden oluşan bu boyutun, KMO değeri ,609, açıkladığı varyans % 48,029, Cronbach Alpha güvenilirlik değeri ise ,807 olarak tespit edilmiştir.

Araştırma verileri incelendiğinde, değişkenlerin ve toplam puanlara ilişkin verilerin normal dağılıma sahip oldukları tespit edilmiş, buna bağlı olarak verilerin analizlerinde parametrik istatistik yöntemleri kullanılmıştır. Ayrıca, maddelerin frekans ve yüzde dağılımları tablolaştırılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

VII. BULGULAR

Bu bölümde araştırma verilerinin analizi, yapılan analizlerin tablolaştırılması ve tablolara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde SPSS17 nicel veri analiz programı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesi aşamasında verilerin dağılımları incelenmiştir. İncelenen değişkenlere ilişkin dağılımların normal olduğu ($p>,05$) görülmüştür. Buna bağlı olarak verilerin analizinde parametrik veri analiz yöntemlerinden Oneway Anova testi kullanılmıştır. Ayrıca veri analizi sonucunda anlamlı farklılık çıkan değişkenlerde, farklılığın hangi kategoriler arasında meydana geldiğinin tespit edilmesi için Post-Hoc Tamhane's T2 Testi uygulanmıştır. Her bir değişkenle ilgili analizler ayrı ayrı yapılmış ve tablolara ait açıklamalar ilgili tabloların altında verilmiştir.

Tablo 4: Bölümlere Göre t Testi

Faktörler	Bölüm	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	sd	p
Meâl Yazmaya Karşı Tutum	İlahiyat Programı	105	30,8476	5,64116	4,315	202	,00
	İDKAB Eğt. Böl.	99	27,3434	5,95761			
Meâl Okumaya Karşı Tutum	İlahiyat Programı	115	17,6000	2,21557	1,186	215	,23
	İDKAB Eğt. Böl.	102	17,2157	2,55873			

Kur'ân-ı Kerîm meâli etkinlikleri ile ilgili olarak "Meâl Yazmaya Karşı Tutum" ve "Meâl Okumaya Karşı Tutum" alt boyutlarına ait puanlar, öğrencilerin okudukları bölüm değişkenine göre incelendiğinde; "Meâl Yazmaya Karşı Tutum" alt boyutunda İlahiyat Programı öğrencileri ile İDKAB Eğitimi Bölümü öğrencileri arasında İlahiyat Programı öğrencileri lehine anlamlı farklılık ($p<,05$) ortaya çıkmıştır. Buna karşılık "Meâl Okumaya Karşı Tutum" alt boyutlarında ise anlamlı farklılık ($p>,05$) söz konusu değildir.

Tablo 5: Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre Anova Testi

Faktörler	Sınıf Düzeyi	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p
Meâl Yazmaya Karşı Tutum	1. sınıf	23	30,2174	4,17739	3	,964	,411
	2. sınıf	63	28,3810	6,16554			
	3. sınıf	73	28,9041	6,74571			
	4. sınıf	45	30,0667	5,41631			
	Toplam	204	29,1471	6,04319			
Meâl Okumaya Karşı Tutum	1. sınıf	26	18,0769	1,52113	3	1,214	,305
	2. sınıf	66	17,2879	2,61807			
	3. sınıf	77	17,1558	2,72447			
	4. sınıf	48	17,6667	1,73000			
	Toplam	217	17,4194	2,38518			

Kur’ân-ı Kerim meâli etkinlikleri ile ilgili olarak “Meâl Yazmaya Karşı Tutum” ve “Meâl Okumaya Karşı Tutum” alt boyutlarına ait puanlar, öğrencilerin okudukları sınıf değişkenine göre incelendiğinde, söz konusu alt boyutlarda anlamlı bir farklılık ($p>,05$) ortaya çıkmamıştır.

Tablo 6: Öğrenim Türüne Göre t Testi

Faktörler	Öğrenim Türü	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	sd	p
Meâl Yazmaya Karşı Tutum	I. Öğretim	109	28,8440	5,68815	-,766	202	,444
	II. Öğretim	95	29,4947	6,43936			
Meâl Okumaya Karşı Tutum	I. Öğretim	113	17,3717	2,66322	-,306	215	,760
	II. Öğretim	104	17,4712	2,05250			

Kur’ân-ı Kerim meâli etkinlikleri ile ilgili olarak “Meâl Yazmaya Karşı Tutum” ve “Meâl Okumaya Karşı Tutum” alt boyutlarına ait puanlar, öğrencilerin öğrenim türü değişkenine göre incelendiğinde, bu alt boyutlarda anlamlı bir farklılığın ($p>,05$) olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 7: Cinsiyete Göre t Testi

Faktörler	Cinsiyet	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	t	sd	p
Meâl Yazmaya Karşı Tutum	Bayan	127	29,8819	5,85623	2,127	201	,035
	Erkek	76	28,0395	6,16104			
Meâl Okumaya Karşı Tutum	Bayan	134	17,6716	2,16179	1,993	215	,047
	Erkek	83	17,0120	2,67095			

Kur'ân-ı Kerîm meâli etkinlikleri ile ilgili olarak öğrencilerin “Meâl Yazmaya Karşı Tutum” ve “Meâl Okumaya Karşı Tutum” alt boyutlarına ait puanları, öğrencilerin cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde; “Meâl Yazmaya Karşı Tutum” ve “Meâl Okumaya Karşı Tutum” alt boyutlarında bayan ve erkek öğrenciler arasında bayan öğrenciler lehine anlamlı farklılık ($p \leq 0,05$) ortaya çıkmıştır.

Tablo 8: Mezun Olunan Lise Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktörler	Lise Türü	N	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	sd	F	p	Anlamlı Farklılık
Meâl Yazmaya Karşı Tutum	GL	26	26,7308	6,84431	4	4,813	,001	GL*AÖL GL*İHL/ AİHL AL*AÖL AL*DL AÖL*DL İHL/ AİHL*DL
	AL	28	28,3929	6,70179				
	AÖL	8	33,0000	5,37188				
	İHL/ AİHL	131	29,9160	5,55121				
	DL	9	23,4444	3,97213				
	Toplam	202	29,1287	6,05721				
Meâl Okumaya Karşı Tutum	GL	28	17,5357	1,83550	4	,885	,474	
	AL	30	17,7667	2,14449				
	AÖL	8	18,6250	2,19984				
	İHL/ AİHL	140	17,2429	2,54137				
	DL	9	17,2222	2,43812				
	Toplam	215	17,4047	2,39137				

Tablo 8’de görüldüğü gibi, örnekleme oluşturan bireylerin “Meâl Yazmaya Karşı Tutum” alt boyutu puanlarının mezun oldukları lise türü değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($F= 4,813$; $p<,05$).

Levene’s testi ile grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmış, varyansların homojen olmadığı tespit edilmiştir. Bunun üzerine varyansların homojen olmaması durumunda yaygınlıkla kullanılan Tamhane’s T2 çoklu karşılaştırma tekniği tercih edilmiştir. Tamhane’s T2 testinin tercih edilmesinin bir nedeni de testin alpha tipi hataya karşı duyarlı olmasıdır. Gerçekleştirilen Tamhane’s T2 çoklu karşılaştırma analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

“Meâl Yazmaya Karşı Tutum” alt boyutu puanlarının öğrencilerin mezun oldukları lise türüne göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek üzere yapılan ANOVA sonrası Post-Hoc Tamhane’s T2 testi sonucunda GL ile AÖL arasında AÖL lehine, GL ile İHL/AİHL arasında İHL/AİHL lehine, AL ile AÖL arasında AÖL lehine, AL ile DL arasında AL lehine, AÖL ile DL arasında AÖL lehine, İHL/AİHL ile DL arasında İHL/AİHL lehine $p<,05$ önem düzeyinde anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 8’de görüldüğü üzere, örnekleme oluşturan bireylerin “Meâl Okumaya Karşı Tutum” alt boyutu puanlarının mezun oldukları lise türü değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür ($F= ,885$; $p>,05$).

Tablo 9: Kur'an-ı Kerim Meâli Etkinliklerine İlişkin Frekans Analizleri

Meâl Etkinliklerine İlişkin Öğrenci Görüşleri	Kesinlikle Katılmıyorum (%)	Katılmıyorum (%)	Kararsızım/ Fikrim Yok (%)	Katılıyorum (%)	Kesinlikle Katılıyorum (%)	Toplam (%)
Tefsir grubu dersler bağlamında Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliklerini öğretici buluyorum.	5,3	8,8	13,6	38,2	34,2	100
Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliklerinden önceki Kur'an'a vukufiyetim ile sonrası arasında olumlu yönde fark vardır.	3,5	4,8	15,9	42,3	33,5	100
Kur'an-ı Kerim'in muhtevasını öğrenmede meâl yazmak, okumaktan daha öğreticidir.	8,4	20,9	25,3	27,6	17,8	100
Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliklerini gerekli buluyorum.	4,8	8,4	21,6	37,0	28,2	100
Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinlikleri hayatımda olumlu değişiklikler meydana getirdi.	3,2	3,2	18,6	54,5	20,5	100
Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinlikleri son derece yorucu bir iştir.	20,9	28,0	15,1	24,9	11,1	100
Kur'an-ı Kerim'in meâlini yazmayı başkalarına tavsiye ederim.	3,1	1,8	1,8	25,4	68,0	100
Kur'an-ı Kerim'in muhtevasını anlamak için sadece meâl okumak yeterli değildir; meâlin yanında tefsirini de okumak gerekir.	1,8	0,9	5,3	30,7	61,3	100
Kur'an-ı Kerim'i anlamada âyetin Arapça metnini okuduktan sonra aynı âyetin anlamını okumak, metni okumadan sadece meâli okumaktan daha etkilidir.	3,2	11,3	13,1	39,2	33,3	100
Kur'an-ı Kerim'in tefsirini okumayı başkalarına tavsiye ederim.	2,2	0,9	3,5	30,1	63,3	100

Kur'an-ı Kerim meâl etkinliklerine ilişkin İlahiyat Programı ve İDKAB Eğitimi Bölümü öğrencilerinin görüşleri değerlendirildiğinde;

Tefsir grubu dersler bağlamında, "Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliklerini öğretici buluyorum", "Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliklerinden önceki Kur'an'a vukufiyetim ile sonrası arasında olumlu yönde fark vardır", "Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinlikleri hayatımda olumlu değişiklikler meydana getirdi", "Kur'an-ı Kerim'in muhtevasını anlamak için sadece meâl okumak yeterli değildir; meâlin yanında tefsirini de okumak gerekir", "Kur'an-ı Kerim'i anlamada âyetin Arapça metnini okuduktan sonra aynı âyetin anlamını okumak, metni okumadan sadece meâli okumaktan daha etkilidir", "Kur'an-ı Kerim'in tefsirini okumayı başkalarına tavsiye ederim" ve "Kur'an-ı Kerim'in

meâlini okumayı başkalarına tavsiye ederim” maddelerine öğrencilerin büyük çoğunluğunun yüksek düzeyde katıldıkları görülmüştür.

“Kur’ân-ı Kerim’in muhtevasını öğrenmede meâl yazmak okumaktan daha öğreticidir” maddesine öğrencilerin % 45,4’ü katıldıklarını, % 29,3’ü katılmadıklarını, % 25,3’ü ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

“Kur’ân-ı Kerim meâli yazma etkinliklerini gerekli buluyorum” maddesine öğrencilerin % 65,2’si katıldıklarını, % 13,2’si katılmadıklarını, % 21,6’sı ise kararsız olduklarını beyan etmişlerdir.

“Kur’ân-ı Kerim meâli yazma etkinlikleri son derece yorucu bir iştir” maddesine öğrencilerin % 36’sı katıldıklarını, % 48,9’u katılmadıklarını, % 15,1’i ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

“Kur’ân-ı Kerim’in meâlini yazmayı başkalarına tavsiye ederim” maddesine öğrencilerin % 45,9’u katıldıklarını, % 32,1’i katılmadıklarını, % 22’si de kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

IX. SONUÇ VE TARTIŞMA

Kur’ân-ı Kerim’in anlaşılmasında meâl etkinliklerinin işlevselliğinin araştırma konusu yapıldığı bu çalışma kapsamında, İlahiyat Fakültesi özelinde derslerin verimliliğine ilişkin bazı çalışmalar olsa da tefsir grubu dersler bağlamında, öğrenciler tarafından Kur’ân metninin hem okunma yöntemini hem de anlaşılma düzeyini inceleyen bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Daha genel bir çerçevede ele alınan, çeşitli konuları içeren ve sonuçları Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayınlanan “Türkiye’de Dini Hayat Araştırması” raporu ise, araştırma konumuza yakın bir çalışma olarak değerlendirilebilir.

“Türkiye’de Dini Hayat Araştırması” raporunda, ülkemizde Kur’ân okuma ve anlama oranının oldukça düşük olduğu ifade edilmiştir (DİB, 2014: 87). Yine Kur’ân’ı insanlara öğretmekle mükellef mesleklere talip olan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin de Kur’ân okuma ve anlama becerilerinin yeterli seviyede olmadığı ders öğretim elemanlarınca dile getirilmektedir. Bu doğrultuda “Kur’ân-ı Kerim Meâli Etkinlikleri” çalışması ile başta Kur’ân’ı anlama olmak üzere tefsir grubu derslerin işlenişinde alternatif bir yöntem sunulmaya çalışılmıştır. Bu amaç istikametinde Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin Kur’ân-ı Kerim meâli etkinlikleri hakkındaki görüşlerini ortaya koymak üzere geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış, 12 maddeden oluşan 2 faktörlü “Kur’ân-ı Kerim Meâli Etkinlikleri Tutum Ölçeği” adlı bir ölçme aracı geliştirilmiştir. Söz konusu ölçeğin tefsir grubu derslerin daha nitelikli ve hedeflenen kazanımlara ulaşılmasını sağlama adına, yeterlilik durumunu ölçmede kullanılabileceği

sonucuna ulaşılmıştır. Ölçek faktörleri sırasıyla “Meâl Yazmaya Karşı Tutum” ve “Meâl Okumaya Karşı Tutum” şeklinde belirlenmiştir. Ölçeğin açıkladığı varyans oranı % 46,737'dir. Maddelerin faktör yük değerleri 0,437 ile 0,847 arasında değişmektedir. İç tutarlılık ölçütüne (t-Test) dayalı madde analizi neticesinde ölçek maddelerinin ölçülmek istenen niteliği ölçmede ayırt edici olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğin tamamına ait iç tutarlılık katsayısı ise ,783 olarak tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında geliştirilen “Kur'an-ı Kerim Meâli Etkinlikleri Tutum Ölçeği”nin, öğrencilerin Kur'an muhtevasına vukufiyetlerinin anlaşılmasında ders öğreticilerine veri sunacağı, tefsir grubu derslerin işleniş sürecine öğrencileri dâhil ederek sorumluluk almalarına destek olacağı ve İlahiyat Fakültesi ders hedeflerinin gerçekleşmesine doğrudan katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Aynı zamanda Temel İslam Bilimleri alanında tefsir, hadis, fıkıh gibi temel kaynağı Kur'an olan disiplinlerde çalışma yapacak araştırmacılara katkı sağlayacağı da düşünülmektedir.

Bu makalede incelenen konu kapsamında elde edilen sonuçları şu başlıklarla ifade etmek mümkündür:

Çalışma grubundaki öğrenci değişkenlerinin Kur'an-ı Kerim meâli etkinliklerine karşı tutumları

- Kur'an-ı Kerim meâl etkinliklerine ilişkin İlahiyat Programı öğrencilerinin tutumu İDKAB Eğitimi Bölümü öğrencilerine göre daha olumludur.
- Bayan öğrenciler, meâl yazma ve okumaya karşı erkek öğrencilere göre daha olumlu tutum geliştirmişlerdir.
- Anadolu Öğretmen Lisesi mezunu öğrencilerin “Meâl Yazmaya Karşı Tutum” etkinliklerine ilişkin tutumları en yüksek, Diğer Lise mezunu öğrencilerin tutumları en düşüktür.

Meâl etkinliklerinin öğrencilere sağladığı kazanımlar

- Öğrencilerin *Kur'an'a vukufiyetlerini artırmıştır*. Öğrencilerin büyük çoğunluğu Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliklerinden önceki Kur'an'a vukufiyetleri ile sonrası arasında olumlu yönde fark olduğunu beyan etmişlerdir.
- *Meâl etkinlikleri aynı zamanda bireysel yaşantıya olumlu katkı sağlamıştır*. Öğrencilerin ekseriyeti, meâl etkinliklerinin hayatlarında olumlu değişiklikler meydana getirdiğini ifade etmişlerdir. Bu da yapılan çalışmanın ne denli isabetli bir uygulama olduğunu göstermektedir.

- *Meâl yazma etkinliği meâl okumaya nazaran daha öğreticidir.* Öğrencilerin büyük çoğunluğu Kur'an-ı Kerim meâl yazma etkinliğini, sadece meâl okumaktan daha öğretici bulmaktadırlar.
- *Meâl etkinlikleri Kur'an'ın baştan sona okunmasına vesile olmuştur.* Öğrencilerin yarıya yakını meâl etkinlikleri olmadığı takdirde Kur'an meâlini baştan sona okumayacaklarını ifade ederken, kararsız öğrencilerin oranı da dikkat çekicidir. Bu durum, Kur'an'ı insanlara anlatmakla mükellef mesleklere talip olan İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin, İslâm dininin temel kaynağı olan Kur'an'a ilgileri/ilgisizlikleri açısından manidardır. Bu, acilen çözülmesi gereken bir problemdir.
- *Meâl etkinlikleri herhangi bir Kur'an meâlinin baştan sona yazılmasına vesile olmuştur.* Öğrencilerin büyük çoğunluğu meâl etkinlikleri olmadığı takdirde Kur'an meâlini baştan sona yazmayacaklarını belirtmişlerdir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi "Kur'an-ı Kerim Meâli Yazma Etkinliği"ni uygulamamızın sebeplerinden birisi de öğrencilerin Kur'an'ın Türkçe çevirisini okuyup okumadıklarını kontrol etmektir. Ayrıca bir metni yazıya geçirirken, zihnin ilgili metne daha ciddi biçimde yoğunlaşacağı aşîkârdır.

Meâl etkinlikleri üzerindeki düşünceler

- *Meâl etkinlikleri tefsir grubu dersler için gereklidir.* Öğrencilerin 2/3'si Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliğini gerekli görmektedirler. Bu sonuç, öğrencilerin Kur'an'a vukufiyet noktasında katettikleri mesafenin de göstergesidir.
- *Meâl etkinlikleri yorucu bir görevdir.* Öğrencilerin yarısı Kur'an-ı Kerim meâli yazma etkinliğini yorucu bulmaktadırlar. Bu durum, meâl yazma etkinliğinin sistemli çaba gerektirmesi ve uzun soluklu bir süreci içermesinden dolayı öğrencilerin tedirgin olduklarının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Bu bağlamda hem öğrencilerin tedirginliklerinin giderilmesi hem de son iki dönemde mezuniyet ve KPSS çalışmaları dikkate alınarak, söz konusu çalışmanın ilk 6 yarıyla paylaşılması uygulamasının doğru bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

Kur'an'a vukufiyette önceliklere ilişkin düşünceler

- *Meâl tefsirle birlikte okunmalıdır.* Öğrencilerin tamamına yakını Kur'an-ı Kerim'i anlamak için meâlin yanında tefsirinin de okunmasını gerekli görmektedirler. Bu sonuç, Kur'an'ı anlamak için sadece meâl okumanın yeterli olamayacağı, mutlaka tefsirlere de başvurulması gerektiği yönündeki kanaatimizi teyit etmektedir.

- *Kur'an âyetlerinin öncelikle Arapça metni, ardından da meâli okunmalıdır.* Öğrencilerin büyük çoğunluğu Kur'an âyetlerinin öncelikle Arapça metninin, ardından da meâlinin okunmasını Kur'an'ı anlamada daha etkili bulmaktadırlar. Bu da Kur'an'ı anlamada asıl metnin fonksiyonunu ortaya koymaktadır.

Meâl etkinliklerine ilişkin diğer düşünceler

- *Meâl yazma, Kur'an'ı anlamada bir yöntemdir.* Öğrencilerin yarıya yakını Kur'an meâlini yazmayı başkalarına tavsiye etmeyi uygun görmektelerdir. Bu durum, öğrencilerin kendi kazanımlarından hareketle ödev kaygısı gütmeyen başkalarını Kur'an meâli yazmaya yönlendirdiklerini göstermektedir.
- *Kur'an tefsiri okumak herkes için gereklidir.* Öğrencilerin tamamına yakını Kur'an tefsiri okumayı başkalarına tavsiye etmektedirler. Kuran meâli ve tefsiri okuma ile ilgili öğrencilerin tamamına yakınının aynı kanaatte olmaları, söz konusu etkinliklerin hem meâl hem de tefsir okumaya yönlendirmesi açısından dikkat çekicidir.
- *Kur'an'la tanışmada ilk aşama meâlini okumaktır.* Öğrencilerin tamamına yakını Kuran meâli okumayı başkalarına tavsiye edeceklerini belirtmişlerdir. Bu durum, meâl okumanın Arapça bilmeyenler açısından Kur'an'la tanışmaya açılan ilk kapı olduğunu göstermektedir. Öte yandan öğrencilerin tamamına yakınının Kur'an-ı Kerim meâli okumayı başkalarına tavsiye etmesine rağmen, Kur'an-ı Kerim meâli yazmayı aynı düzeyde tavsiye etmemeleri, -bizce- yazmanın meşakkatli bir süreç olmasından kaynaklanmaktadır.

Çalışma kapsamında öneriler

Bilindiği üzere katsayı probleminin çözülmesi ve İmam Hatip Lisesi mezunlarının değişik bölümleri tercih etmesi ile İlahiyat Fakültesi'ne kayıt yaptıran öğrencilerin mezun olunan lise değişkeninde farklılıklar oluşmuştur. Bu doğrultuda İlahiyat Fakültesi müfredatında bazı değişiklikler yapılmalı; İmam Hatip Lisesi dışından tercihte bulunan öğrencilerin entegrasyonuna da olanak sağlayan stratejiler geliştirilmelidir. Bu kapsamda;

- Yüksek din öğretiminde tefsir grubu derslere yönelik ortak anlayış geliştirilerek, Kur'an meâli okuma ve yazma etkinliklerine uygulama zemini hazırlanabilir.
- Yüksek din öğretimine yeni gelen öğrencilerin altyapılarına uygun esnek hazırlık programları yapılabilir.

- Hazırlık sınıfı programında yer alan “Kur’ân Arapçası” dersi Tefsir Anabilim Dalı öğretim elemanlarınca verilebilir; müfredata ayrıca “Kur’ân-ı Kerîm” dersi eklenebilir. Çünkü hâlihazırda sözü edilen ders, Kur’ân-ı Kerîm Okuma ve Kiraat Anabilim Dalı öğretim elemanlarınca verilmektedir.
- İlahiyat Fakültesi müfredatına, her bir yarıyla “Kur’ân-ı Kerîm’in Muhtevası” dersi konulabilir. Zira müfredattaki mevcut Tefsir derslerinin içerikleri yeterli görülmele birlikte, ders saatlerinin yetersizliği, Kur’ân-ı Kerîm’i baştan sona sınıf ortamında müzakere etme fırsatı tanımamaktadır. Bu sorunu giderebilmek amacıyla, Tefsir derslerinin kredileri artırılabilir veya müfredata “Kur’ân-ı Kerîm’in Muhtevası” adıyla başka bir ders eklenebilir.
- Son yarıylda öğrenciler Kur’ân-ı Kerîm’in muhtevasından genel bir sınava tabi tutulabilir. Böylelikle bilgilerin zinde kalması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- AKGÜL, Aziz ve ÇEVİK, Osman. (2003). İstatistiksel Analiz Teknikleri, Emek Ofset, Ankara.
- ARSEVEN Ali D. (1994). *Alan Araştırma Yöntemi İlkeler Teknikler Örnekler*, Gül Yay., Ankara.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener. (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Arastırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum* (8. Baskı), Pegem A Yay., Ankara.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Şener. (2009). *Veri Analizi El Kitabı* (10. Baskı), Pegem A Yay., Ankara.
- EKİZ, Durmuş. (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- KIRCA Celal ve diğ. (1997). *İslami Kavramlar*, Sema Yazar Gençlik Vakfı Yay., Ankara.
- ÇANTAY, Hasan Basri. (1985). *Kur’ân-ı Hakîm ve Meâl-i Kerîm*, Milsan Basın Sanayi, İstanbul.
- CERRAHOĞLU, İsmail. (1997). *Tefsir Usûlü*, TDV Yay., Ankara.
- YAZIR, Muhammed Hamdi. (1935). *Hak Dini Kur’ân Dili*, Eser Kitabevi, İstanbul.
- NUHOĞLU, Hasret. (2008). “İlköğretim Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi”, *İlköğretim Online*, cilt. 7, sy. 3, ss. 627-638.
- YAVUZ, Şevki. (1995). “Elmalı Muhammed Hamdi”, *DİA*, TDV Yay., İstanbul.
- TAVŞANCIL, Ezel. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yay., Ankara.
- YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yay., Ankara.
- YİĞİT, Nevzat, BÜTÜNER, S. Önder ve DERTLİOĞLU, Kübra. (2008). “Öğretim Amaçlı Örütbağ Sitesi Değerlendirme Ölçeği Geliştirme”, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, cilt. 2 sy. 2, ss. 38-51.

SON NOTLAR

- 1 Tablo 1’deki GL: Genel Lise, AL: Anadolu Lisesi, AÖL: Anadolu Öğretmen Lisesi, İHL: İmam-Hatip Lisesi, AİHL: Anadolu İmam-Hatip Lisesi, DL: Diğer Lise ifadelerinin kısaltılmış şekilleridir.